

مدیریت اسلامی
(بازآکید بر شیوه‌های رهبری امام علی (ع))

م ۳۳ ۱۴۸۰

دکتر محمد بهشت آرمای بناد، (عضو هیات علمی دانشگاه)
ریاست حسین‌زاده اقدام

سرشناسه	: بخت آزمای بناب، محمد، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: مدیریت اسلامی (با تاکید بر شیوه‌های رهبری امام علی (ع)) // تالیف محمد بخت آزمای بناب مریم حسین زاده اقدم.
مشخصات نشر	: تهران: نشر انتخاب، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۴ ص.: جدول.
شابک	: 978-600-8607-38-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۳۱ - ۲۳۴.
موضوع	: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق -- سیاست و حکومت
موضوع	: <i>Ali ibn Abi-talib, Imam I, 600-661 -- Politics and government</i>
موضوع	: مدیریت (اسلام)
موضوع	: <i>Management -- Religious aspects -- Islam</i>
شناسه افزوده	: حسین زاده اقدم، مریم، ۱۳۶۱ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ م ۳۴۰/۶۷/۳۴۰ RP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۶۵۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۶۰۱۸۲۰

نشر انتخاب

ناشر کتاب‌های دانشگاهی

مدیریت اسلامی (با تاکید بر شیوه‌های رهبری امام علی (ع))

دکتر محمد بخت آزمای بناب

مریم حسین زاده اقدم

| حروف چینی: موسسه مهر | چاپ و صحافی: موسسه مهراد |

| چاپ اول ۱۳۹۶ | شمارگان ۳۰۰ جلد |

| شابک ۹۷۸-۶۰۰-۸۶۰۷-۳۸۰ |

حق چاپ محفوظ است

خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری، شماره ۱۲۶، طبقه چهارم

nashreentekhab.com

nashreentekhab@gmail.com

فهرست مطالب

پیشگفتار مؤلف

فصل ۱ — حکومت و مدیریت اسلامی

۱۱	تشکیل حکومت در نظام اسلام	۱.۱
۱۳	حکومت عدالت	۲.۱
۱۴	رابطه حکومت و مدیریت	۳.۱
۱۵	لزوم آگاهی از مدیریت اسلامی	۴.۱
۱۶	تعریف مدیریت	۵.۱
۱۸	تعریف مدیریت اسلامی	۶.۱
۱۹	مدیریت علوی	۷.۱

فصل ۲ — الگوهای رفتاری امام علی (ع) و تئوری‌های مدیریت

۲۱	زیربنای مدیریت‌ها	۱.۲
۲۲	علل فروپاشی‌ها	۱.۱.۲
۲۶	زیربنای انواع مدیریت‌ها	۲.۱.۲
۲۸	انواع مدیریت‌ها	۲.۲
۲۹	مدیریت سیاسی	۱.۲.۲

۳۲	مدیریت نظامی	۲۰۲۰۲
۳۵	مدیریت اقتصادی	۳۰۲۰۲
۳۷	مدیریت دولتی	۴۰۲۰۲
۳۷	مدیریت اجتماعی	۵۰۲۰۲
۴۰	والا ترین مدیریت ها	۳۰۲
۴۰	مدیریت خانواده (زیربنای مدیریت ها)	۱۰۳۰۲
۴۲	مدیریت اسلامی	۴۰۲
۴۳	مدیریت صحیح در نهج البلاغه	۱۰۲
۴۴	ضرورت بررسی تطبیقی	۱۰۵۰۲
۴۵	انواع مدیریت ها	۵۰۲
۵۲	ویژگی های مدیریت اسلامی	۳۰۵۰۲

فصل ۳ - رهبری

۵۷	تعریف رهبری	۱۰۳
۵۸	قدرت	۲۰۳
۵۹	منابع قدرت	۱۰۲۰۳
۶۱	موفقیت و اثربخشی	۳۰۳
۶۲	عوامل قدرت شخصی	۴۰۳
۶۴	شرح رهبری اثربخش از دیدگاه نهج البلاغه	۵۰۳
۶۵	ضرورت وجود رهبر در جامعه و ویژگی های رهبری از دیدگاه امام علم (ع)	۶۰۳

فصل ۴ - صفات فردی رهبر

۷۲	اوصاف اساسی مدیر	۱۰۴
۷۳	تقوی	۱۰۱۰۴
۷۴	برگزیدن اطاعت حق تعالی	۲۰۱۰۴

۷۴	پیروی از قرآن	۳.۱.۴
۷۵	یاری دین خدا	۴.۱.۴
۷۵	کنترل نفس	۵.۱.۴
۷۶	بهترین پس انداز برای یک مسئول	۶.۱.۴
۷۶	ویژگی‌های دیگر رهبر	۲.۴
۷۶	سعه صدر	۱.۲.۴
۸۵	هوش	۲.۲.۴
۸۶	توانمندی‌های علمی و فنی	۳.۲.۴
۸۷	ایثار و نوآوری	۱.۱.۴
۸۸	کمال در انجام وظائف	۶.۲.۴
۹۰	پشتکار	۶.۲.۴
۹۰	شجاعت	۷.۲.۴
۹۳	شهرت	۸.۲.۴
۹۴	سخنرانی	۹.۲.۴

فصل ۵- رفتار رهبری

۹۸	اهمیت رفتار رهبری	۱.۵
۹۹	سبک‌های رهبری	۲.۵
۱۰۱	بازتاب سبک‌های رهبری	۳.۵
۱۰۳	سبک رهبری و نگاه ابزاری به انسان	۴.۵
۱۰۴	ابتدای شیوه رهبری بر مبنای انسان‌شناسی	۵.۵
۱۰۵	اصول اسلامی در سبک رهبری	۶.۵
۱۰۶	اصل محبت	۱.۶.۵
۱۱۲	اصل شدت عمل	۲.۶.۵
۱۱۸	عنصر «اقتضا» در رهبری کریمانه	۷.۵

۱۱۸	تاثیر سبک رهبری کریمانه بر دیگر وظایف مدیریت	۸.۵
۱۱۹	دیگر عوامل اثربخشی	۹.۵
۱۱۹	یگانگی هدف‌ها	۱.۹.۵
۱۲۱	مشارکت و اثربخشی	۲.۹.۵
۱۲۲	پرهیز از جزئی‌نگری	۳.۹.۵
۱۲۳	استفاده از فرصت‌ها	۴.۹.۵
۱۲۵	پرهیز از لجاجت	۵.۹.۵
۱۲۶	اخلاقیات و اثربخشی	۶.۹.۵

فصل ۶-سلوک مدیریت

۱۲۹	دموکراسی علی (ع)	۱.۶
۱۳۱	عدالت و دادگری	۲.۶
۱۴۰	حل مشکلات مردم	۳.۶
۱۴۸	تواضع و فروتنی	۴.۶
۱۴۹	اطرافیان	۵.۶
۱۶۰	سخن	۶.۶
۱۷۰	رضایت اکثر مردم (مردم‌گرایی)	۷.۶
۱۷۳	آموزش عقاید	۸.۶

فصل ۷- اصول مدیریت و وظایف مدیران از دیدگاه امام علی (ع)

۱۷۵	اصول مدیریت از دیدگاه امام علی (ع)	۱.۷
۱۹۰	وظایف مدیران از نگاه امام علی (ع)	۲.۷

فصل ۸—مقایسه رهبری از دیدگاه قرآن کریم و امام علی (ع) با رهبری از دیدگاه تئوری‌های غربی

۱۰۸	تعریف رهبری توسط دانشمندان مدیریت	۲۱۵
۲۰۸	تعریف رهبری توسط امام علی (ع)	۲۱۶
۳۰۸	ویژگی‌های رهبر از دیدگاه دانشمندان مدیریت	۲۱۸
۴۰۸	ویژگی‌های رهبر از دیدگاه قرآن و امام علی (ع)	۲۲۱
۵۰۸	تفاوت مدیریت اسلامی با مدیریت غیر اسلامی	۲۲۴
۶۰۸	مقایسه سبک اسلامی با سبک‌های مدیریتی امروز	۲۲۶
۷۰۸	وظایف مدیریت در مکاتب مختلف	۲۲۷

۲۳۱ مراجع

پیشگفتار مؤلفین:

مدیریت همواره بر اساس یک مبنای ارزشی و فکری خاص بنا نهاده شده است که مدیریت اسلامی هم از این قاعده مستثنی نیست. عبارت «مدیریت اسلامی» ترکیبی اضافی از دو کلمه «مدیریت» و «اسلامی» است. اما سؤال این است که آیا از این ترکیب، معنای مشخصی استنباط می‌شود یا فاقد معنا است؟ همچنین در صورت مثبت بودن پاسخ آیا این عبارت دارای یک حقیقت عینی است یا ذهنی؟ به عبارتی آیا مدیریت اسلامی قابلیت تحقق خارجی دارد یا تنها در حوزه نظر و ادعا مطرح است؟ پاسخ آنکه در مورد معناداری این عبارت شائبه تردیدی نباشد اما اظهار نظرهای فراوانی در مورد وجود عینی یا ذهنی و نحوه تحقق آن مطرح شده است. بتوان دیدگاه‌های مطرح شده در این زمینه را بر یک پیوستار تصویر نمود که چهار دیدگاه شاخص در این پیوستار قابل طرح خواهد بود:

دیدگاه اول: مدیریت اسلامی فاقد وجود عینی و حقیقت عینی است.

این دسته معتقدند که مدیریت یک علم است و مانند هر علم دیگر، اسلامی و غیر اسلامی ندارد و این عبارت را ساخته و پرداخته ذهن عالمان متعصب دینی برای بط «اکمیت خود به تمامی شوون زندگی اجتماعی می‌دانند. این افراد در گام نخست مدیریت اسلامی را معادل «مدیریت فقهی» در نظر گرفته و در گام بعدی آن را به «مدیریت فقیهان» بر ارکان جامعه تعبیر می‌کنند. تمایز بین این نوع مدیریت به مدیریت حاکمان کلیسا در قرون وسطی، ماهیتی کاملاً سیاسی - و نه علمی - برای آن قائل هستند. در میان نظریه‌پردازان این دیدگاه، گروهی یافت می‌شوند که شاید در ظاهر، منکر بودن مدیریت اسلامی نباشند و حتی در ظاهر به حمایت از آن هم بپردازند اما در عین حال مدیریتی را اسلامی می‌دانند که صرفاً در جهت توسعه اقتصادی کشورهای اسلامی باشد. بر این اساس می‌توان مدیریتی مشابه مدیریت ژاپنی که توسعه و پیشرفت را به دنبال دارد را نیز مصداق مدیریت اسلامی دانست. نتیجه این دیدگاه تهی ساختن مدیریت اسلامی از ارزش‌های دینی و نزدیک سازی آن به مدیریت غربی است.

دیدگاه دوم: اسلام برای کلیه جزئیات زندگی و از جمله مدیریت، دستورهای کاملاً مشخص دارد.

این دیدگاه که در واقع نقطه مقابل دیدگاه اول را تشکیل می‌دهد معتقد است که اسلام بدون نیاز به علم برای حل کلیه تعارضات اجتماعی بشر، نسخه و دستور مشخص دارد. به عنوان نمونه می‌توان با استفاده از آیات قرآن و یا روایات، نحوه مقابله با تورم را یافت.

دیدگاه سوم: مدیریت اسلامی همان مدیریت مدیران مسلمان است.

گروهی دیگر معتقدند که مدیریت اسلامی، بررسی توصیفی نحوه مدیریت مدیران مسلمان در طول تاریخ است. یعنی همانگونه که فلسفه اسلامی به معنای فلسفه فیلسوفان مسلمان است؛ مدیریت اسلامی هم معنای مشابهی دارد. بر این اساس باید رفتار حاکمان مسلمان در طول تاریخ مورد توجه و بررسی قرار گیرد. به عنوان نمونه، مطالعه شیوه مدیریتی پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین (ع) می‌تواند سودمند واقع گردد.

دیدگاه چهارم: تأثیرهای اسلام بر مدیریت از طریق نظام ارزشی.

این رویکرد که در میان پیوسته قرار می‌گیرد، اثرگذاری اسلام بر نظریه‌ها (و از جمله روش‌های عملی مدیریت) را از طریق تأثیرات ناشی از ارزش‌های اسلامی می‌داند. به عبارت دیگر نظام ارزشی اسلام بر مدیر مسلمان تأثیر گذارده و انتخاب‌های عملی مدیریتی را از سوی او متأثر می‌سازد. لذا در عمل شاهد خواهیم بود که در یک موقعیت مشابه، بسیاری موارد مدیر پایبند به اسلام به شیوه متفاوت از مدیر غیر پایبند عمل خواهد کرد. این تفاوت را باید «جاسی»، «هدف» و «معیار» جستجو نمود.

دیدگاه‌های اول و دوم را باید ناشی از عدم شناخت صحیح از اسلام و گرفتار نوعی افراط و تفریط دانست. رویکرد سوم نیز هرچند تا حدود زیادی سودمند است؛ اما تنها چهارم صحیح‌تر از سایر دیدگاه‌ها به نظر می‌رسد. در واقع اسلام دارای یک نظام ارزشی پویا و منظم است که می‌تواند در پاسخ به سؤالات بشر با توجه به مقتضیات زمان و ارزش‌های خاص خود احکام مشخص و معینی در زمینه‌های اجتماعی و از جمله مدیریت صادر کند. (مصباح یزدی، ۱۳۷۶)

کتاب حاضر، مدیریت اسلامی را براساس دیدگاه تأثیرگذاری اسلام بر مدیریت از طریق نظام ارزشی با رویکردی که بر مدیریت و شیوه‌های رهبری امام علی (ع) تأکید دارد در هشت فصل تنظیم گردیده است.

این کتاب مناسب استفاده مدیران دولتی و دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد و دکتری مدیریت و داوطلبان کنکور کارشناسی ارشد مدیریت دولتی و درس‌هایی همچون مدیریت اسلامی،

شیوه‌های رهبری و مدیریت امام علی (ع) و فلسفه مدیریت در اسلام می‌باشد. هیچ اثری خالی از اشکال نمی‌باشد، از کلیه عزیزانی که کتاب را مورد مطالعه قرار می‌دهند تقاضا داریم هرگونه انتقاد و یا پیشنهاد خود را در راستای رفع هرگونه ایراد به پست الکترونیکی مندرج در پاورقی ارسال نمایند. امید است کتاب حاضر بتواند مورد توجه مدیران دولتی و اجرایی کشور، دانش‌پژوهان، اساتید و دانشجویان گرایش‌های مختلف رشته‌های مدیریت واقع شود. در نهایت سپاس و قدردانی خود را از کلیه عزیزانی که ما را در تألیف این کتاب یاری نموده‌اند، اعلام می‌کنیم.

بهار ۱۳۹۶

محمد دخت آزمای بناب^۱

ریم - سن زاده اقدام